

# Racones del Ripollès. A les Llosses hi ha mil coses: Sant Esteve de Vallespirans

Aquest cap de setmana iniciem una nova secció, Racons del Ripollès, per redescobrir o conèixer elements del patrimoni arquitectònic, cultural, paisatgístic i geològic de la comarca. La secció, a priori amb una entrega setmanal, començarà pel terme de les Llosses amb les cròniques de l'Antonio Mora, autor del bloc *Conèixer Catalunya*. Es tracta però d'un apartat obert a altres lectors, ripollesos o visitants, que s'estimin el territori i tinguin ganes de difondre les seves petites joies.

## **A les Llosses hi ha mil coses: Sant Esteve de Vallespirans**

Antonio Mora · Autor del bloc *Conèixer Catalunya*

Hi ha feina llarga, el municipi de les Llosses és el més extens de la comarca del Ripollès, la seva demarcació la trobem: entre el Ter, límit oriental, el Berguedà, límit occidental, i Osona, límit meridional. El terme està dividit en el sector de les Llosses; el sector de Viladonja i el el sector de Palmerola.

Nosaltres, la Maria Jesús Lorente Ruiz, i l'Antonio Mora Vergés, començàvem el dimecres 5 d'agost de 2.009 per l'anomenat sector de les Llosses.

Les parròquies i entitats esmentades al sector de les Llosses, com també el mateix poble de les Llosses, tenen en comú el fet d'haver pertangut a l'antic castell de la Guàrdia de Ripoll, centre històric del terme, les restes del qual es troben al mas el Castell, en un petit puig de la serra de Santa Margarida, al sud de la vall, sota el santuari de Santa Margarida de Vinyoles.

Les primeres notícies del castell són del 1017, quan era sota el domini del comte de Besalú Bernat I Tallaferro. Des del 1061 en foren senyors els Guàrdia o Saguàrdia, família dins la qual es destacà el cavaller i trobador Ponç de la Guàrdia (vers 1140-1190), que residí a la cort d'Alfons I i deixà nou composicions poètiques de caràcter amorós, d'una gran riquesa mètrica (té un especial interès un comiat a Catalunya fet segurament amb motiu de la seva participació en l'expedició reial a Conca).

Un altre membre destacat fou Berenguer de Saguàrdia, canonge d'Elna i Barcelona i bisbe de Vic (1306-28), parent pròxim de la reina Elisenda de Montcada.

El 1270 Ponç de Saguàrdia i de Saportella es casà amb Timbor de Canet, senyora de Canet, i el 1321 llur fill Guillem rebé del rei Sanç I de Mallorca el títol de vescomte de Canet.

Al mateix segle XIII el castell de la Guàrdia passà als Pinós, els quals el 1363 el vengueren a l'abat de Ripoll Ramon de Savarrés.

A partir d'aquest moment formà el centre de la baronia ripollesa de la Guàrdia, que comprenia les parròquies d'Alpens i de Sant Pere de Serrallonga, Santa Maria de les Llosses, Santa Maria de Matamala, Sant Martí de Vinyoles de Portavella, Sant Vicenç de Maçanós, Sant Sadurní de Sovelles i Sant Esteve de Vallespirans, o sigui vuit de les quinze parròquies de la baronia de Ripoll (des del



---

segle X el monestir ja tenia nombrosos béns alodials al terme).

Depenia del castell de la Guàrdia la fortalesa dita la Roca de Baborers, que assegurava la defensa de la vall de les Llosses, situada a la penya del Roquer, singular penyal en forma de ventall que s'alça entre els masos del Roquer i de Baborers, a frec de la riera de les Llosses; en resten només les pedres de la base d'una torre i dels murs i, en el collet per on s'accedeix, hi ha les restes de la capella de Sant Salvador de Baborers.

Pujàvem fins a la parròquia de Sant Esteve de Vallespirans, està mig emboscada dalt d'una petita serra, a 886 m d'altitud, al sector muntanyós del NE del terme, a la partió d'aigües entre la riera de les Llosses i la riera de Vilardell o de Carnalets.

L'església, inicialment romànica, fou molt modificada al segle XVIII; l'absis es reemplaçà per un presbiteri rectangular, i es féu una nova porta (que duu la data del 1759) i un campanar de torre baix i massís; el mur de ponent, reforçat amb contraforts, deixa veure l'obra romànica del segle XII.

És una petita parròquia rural que arribà a tenir un màxim de 19 famílies a mitjan segle XIX i que en té tres a l'actualitat. Entre els seus masos en destaquen els de Vallespirans, Maidéu i Sabaters, prop del qual brolla una deu d'aigua sulfurosa. La masia de Vilardell, ja als vessants de la serra del Catllar, en una petita vall drenada per la riera de Vilardell o de Carnalets (afluent per l'esquerra de la riera de les Llosses), formà una quadra civil, fusionada el 1840 amb el terme de les Llosses.

El dia de la Santa Creu els antics feligresos de Vallespirans pujaven als Munts d'Arquers, on hi havia un antic pedró, i des d'allí es beneïa el terme i es donava als assistents un pa de lliura de caritat.

Ens calia entrar dins el petit cementiri annex, per recollir imatges d'aquesta església.

- Crònica de l'excursió al bloc *Conèixer Catalunya*

Mostra Racons del Ripollès en un mapa més gran